

Ανδρέας Μπάγιας

Αρχειονομία, βασικές έννοιες και αρχές. Η οργάνωση των αρχείων για τη διοίκηση και την έρευνα.

Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 1998, σελ. 189

Το βιβλίο του Ανδρέα Μπάγια, αρχειονόμου στα Αρχεία της BP-MOBIL και καθηγητή Αρχειονομίας των Τ.Ε.Ι. Αθήνας, αποτελεί αναμφίβολα ένα πολύτιμο βοήθημα για όλους όσους ασχολούνται επαγγελματικά ή ερασιτεχνικά με τη διαχείριση και την αξιοποίηση των αρχείων.

Χρόνια τώρα, όσοι ασχολούνταν στη χώρα μας με την αρχειακή μας κληρονομιά, είχαν επισημάνει την έλλειψη ενός εγχειριδίου Αρχειονομίας, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα η διάσωση, η διαχείριση και η αξιοποίηση των αρχείων να γίνεται εμπειρικά, χωρίς να στηρίζεται στις βασικές έννοιες και αρχές της επιστήμης της Αρχειονομίας. Ταυτόχρονα εξίσου σημαντική ήταν και η έλλειψη πρότυπης καθιερωμένης ορολογίας, με αποτέλεσμα συχνά να προκαλούνται συγχύσεις. Η ελληνική εκδοτική παραγωγή για θέματα αρχείων, όπως τονίζει και ο συγγραφέας, περιοριζόταν στην παρουσίαση της ιστορίας των αρχείων, των αρχειακών υπηρεσιών και στην έκδοση εργαλείων έρευνας. Κάποια αρθρογραφία πάνω σε συγκεκριμένα ζητήματα της Αρχειονομίας, κυρίως στα δημοσιεύματα των Γενικών Αρχείων του Κράτους και της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας, παρ' ότι πολύτιμη, δεν μπορούσε να ανακαταστήσει την έλλειψη ενός βασικού εγχειριδίου στα ελληνικά, που θα παρουσίαζε εμπειροστατωμένα πολλές πλευρές της αρχειονομικής εργασίας. Η έλλειψη εγχειριδίου έγινε ακόμα πιο έντονη τα τελευταία χρόνια, μετά την ίδρυση του Τμήματος Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο στην Κέρκυρα. Οι παραπάνω διαπιστώσεις οδήγησαν μάλιστα, πριν από τρία χρόνια, την Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία να θέσει ανάμεσα στις προτεραιότητές της τη μετάφραση και κυκλοφορία ενός έγκυρου εγχειριδίου, το οποίο μάλιστα σήμερα βρίσκεται στο τελικό στάδιο έκδοσής του.

Το βιβλίο αυτό έρχεται λοιπόν να καλύψει μια διαπιστωμένη εδώ και χρόνια ανάγκη. Στόχος του, όπως δηλώνει και ο υπότιτλος του, είναι να εισαγάγει τον αναγνώστη στις βασικές έννοιες και τις αρχές της Αρχειονομίας. Διαίρεται σε πέντε κεφάλαια, τα οποία όμως αποτελούν στην πραγματικότητα τρεις ενότητες. Η πρώτη ενότητα ασχολείται με τους όρους *Αρχείο*, *Αρχειονομία* και *Αρχειονόμος*. Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στη διάκριση των τριών ηλικιών των τεκμηρίων και στην αρχή του αρχειακού δεσμού. Η τρί-

τη διαπραγματεύεται ζητήματα που άπτονται της εργασίας του αρχειονόμου και γενικότερα της ανάγκης μιας οργανωμένης αρχειακής παρέμβασης. Στο τέλος του βιβλίου υπάρχει εκτεταμένη ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία και ένα εξαιρετικά χρήσιμο και ενδιαφέρον παράρτημα με ξενόγλωσσα περιοδικά και ηλεκτρονικές διευθύνσεις. Στο σημείο αυτό λείπει ενδεχομένως ένα ευρετήριο αρχειακών όρων που στη συγκεκριμένη περίπτωση θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο.

Διαβάζοντας το βιβλίο, διαπιστώνει κανείς ότι υπάρχει μια ανισομέρεια στην κατανομή της ύλης και αυτό ασφαλώς οφείλεται στο γεγονός ότι αφορμή για την έκδοση του βιβλίου υπήρξε βασικά η μελέτη για τον *αρχειακό δεσμό*, η οποία για τις ανάγκες της έκδοσης πλαισιώθηκε και με τα υπόλοιπα κεφάλαια. Έτσι ο αναγνώστης που θα θελήσει να ανατρέξει στην έκδοση για ζητήματα που άπτονται των αρχειακών εργασιών (της επισήμανσης, της πρόσκτησης, της εκκαθάρισης, της ταξινόμησης, της περιγραφής, της σύνταξης εργαλείων έρευνας, της διατήρησης και παραγωγής αντιγράφων ασφαλείας, της συντήρησης, της εξυπηρέτησης, της προβολής και της εκπόνησης σχεδίων έκτακτης ανάγκης) κινδυνεύει να απογοητευθεί, αφού σε όλες αυτές τις δραστηριότητες αμερούνται μόλις 23 σελίδες.

Το τρίτο κεφάλαιο διαπραγματεύεται τον *αρχειακό δεσμό*, που όπως δηλώνει και ο συγγραφέας, αποτελεί και τον πυρήνα του βιβλίου. Πράγματι το κεφάλαιο αυτό καταλαμβάνει 55 από τις 189 σελίδες του βιβλίου. Ο όρος *αρχειακός δεσμός* χρησιμοποιείται πρώτη φορά στην Ελλάδα. Στην έννοια του *αρχειακού δεσμού* ο συγγραφέας εντάσσει τις δύο γνωστές βασικές αρχές της Αρχειονομίας, δηλαδή την *αρχή του σεβασμού της προέλευσης* του αρχείου, σύμφωνα με την οποία τα τεκμήρια που προέρχονται από ένα νομικό ή φυσικό πρόσωπο πρέπει να μένουν συγκεντρωμένα και να μη κατατέμνονται, διασκορπίζονται ή αναμειγνύονται με τεκμήρια άλλων προσώπων, και την *αρχή του σεβασμού της αρχικής τάξης* του υλικού, δηλαδή του σεβασμού της ταξινόμησης που τους έχει δοθεί από τον παραγωγό του αρχείου. Πρόκειται για μια διεξοδική παρουσίαση όλων των ζητημάτων που προκύπτουν από την εφαρμογή των δύο αυτών αρχών, με παράθεση συγκεκριμένων περιπτώσεων και εξαιρέσεων.

Η διάκριση των αρχείων σε τρεις κατηγορίες (ενεργά-ήμενεργά-ανενεργά) σύμφωνα με την "ηλικία τους", η καλύτερα σύμφωνα με την υπηρεσιακή τους χρησιμότητα, αποτελεί το θέμα του δεύτερου κεφαλαίου. Κατά το συγγραφέα, η αρχή αυτή αποτελεί μαζί με τον αρχειακό δεσμό τον πυρήνα της αρχειακής μεθοδολογίας. Ο διαχωρισμός αυτός που υιοθετήθηκε από τους αρχειονόμους για τη διαχείριση των αρχείων πιστεύω ότι είναι ένα καθαρά χρηστικό εργαλείο και δεν μπορεί να αναχθεί σε αρχή, όπως υποστηρίζει ο συγγραφέας. Είναι πολύ πιθανό ο διαχωρισμός στο άμεσο μέλλον να καταργηθεί μέσα από την κατεύθυνση της ενιαίας και ολοκληρωμένης αντιμετώπισης της διαχείρισης των τεκμηρίων από τη στιγμή της δημιουργίας τους μέχρι την τελική καταστροφή ή διατήρησή τους για την τεκμηριωτική τους αξία. Προς αυτή την κατεύθυνση εξάλλου οδηγεί και η ολοένα και μεγαλύτερη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών, τόσο στη δημιουργία των αρχείων, όσο και στη μετέπειτα διαχείρισή τους.

Τα μέσα που συγκροτούν το εθνικό αρχειακό σύστημα αποτελούν αντικείμενο του πέμπτου κεφαλαίου. Ο συγγραφέας τονίζει ότι η αρχειακή πολιτική εξαρτάται από την υποδομή της χώρας σε κτίρια και εξοπλισμό για τα Αρχεία, από τους οικονομικούς πόρους που θα διατεθούν, από το θεσμικό πλαίσιο που θα υιοθετηθεί και από την εκπαιδευτική πολιτική που θα ακολουθηθεί.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι το πόνημα του κ. Μπάγια αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο και συγχρόνως καλογραμμένο και καλά σθητο βιβλίο που αξίζει να διαβαστεί από όλους όσους ενδιαφέρονται, άμεσα ή έμμεσα, για θέματα των αρχείων.

Νίκος Παντελάκης

